

Teräviä kysymyksiä

Miksi Suomen terveysviranomaiset pelkäävät Jyrki Kuoppalaa?

Sanoissa on ehdoton varmuus. ”Rokotteen riskeistä johdettiin harhaan. Riskejä ei selitetty ihmisille rehellisesti.” Hollantilainen ajankohtaisohjelma *Een-Vandaag* haastattelee **Jyrki Kuoppalaa**, potilasfoorumiksi kutsutun Rokotusinfo Ry:n puheenjohtajaa. On 14. helmikuuta 2011, kaksi viikkoa maailmanuutisesta: sikainfluenssaa vastaan rokotetuilla suomalaislapsilla oli ollut yhdeksän kertaa suurempi tilastollinen riski sairastua narkolepsiaan kuin samanikäisillä rokottamattomilla.

Kansainvälinen tiedeyhteisö on yhä epäilevä. Miksi harvinainen nukahtelusairaus on lisääntynyt vain Suomessa ja Ruotsissa? Miksi ei Kanadassa, jossa rokotettiin kaksi miljoonaa lasta samalla rokotteella? Euroopan lääkevirasto EMA vaatii lisää tutkimuksia syy-yhteyden selvittämiseksi. Suomen terveysviranomaiset ovat huolissaan: murentaako kohu vanhempien luottamuksen rokotuksiin?

Rokotuskriittinen liike huokuu taistelutahtoa. Miksi ei kerrottu, että maailmanlaajuiseen kulkutautiin kehitettyä ”sikapiikkiä” oli tutkittu vain vähän lapsilla? Miksi turvaliseksi väitetty rokote paljastui vaaralliseksi?

Hollantilaisohjelmassa Rokotusinfon puheenjohtaja syyttää viranomaisia.

”Totta kai he tiesivät riskeistä!” ▶

tään maallikkona, mutta tutkijan on perustettava lausuntonsa tieteelliseen näyttöön.”

Yksikään rokoteammattilainen ei seiso avoimesti Rokotusinfon riveissä. Turun yliopiston lääketieteellisen etiikan professori **Veikko Launis** uskoo, että Rokotusinfo ei edes toivo sitä.

”Oikea, vihkiytynyt asiantuntija joutuisi koko ajan vesittämään heidän viestiään.”

Launis kutsuu yhdistyksen toimintaa denialismiksi, yritykseksi mitätöidä tieteen näkemys rokottamisen eduista. Tieteellinen tieto suhteellistetaan, yksilön kokemus korotetaan yhtä arvokkaaksi. Launis ottaa esimerkin Rokotusinfon sivulta: web-toimittajan mukaan ”huonot perusteet ja rähinöivä esiintyminen” eivät todista yksittäisen ihmisen näkemystä oikeaksi mutta eivät ”yksiselitteisen vääräksikään”.

”Rokotusinfo ei etsi epäkohtia, jotka tieteen pitää oikaista”, Launis sanoo.

”Taustalla on lähes vakaumukselta kuulostava, kielteinen suhtautuminen väestön rokottamiseen. Sen tueksi etsitään sopivia perusteluja.”

Rokotusinfolla ei ole virallista potilasjärjestön asemaa. Yhdistys ei saa valtion tukea, sitä ei kutsuta asiantuntijaseminaareihin eikä siltä pyydetä lausuntoja. Niinpä se elää julkisuudesta.

Ja keskustelua yhdistys on herättänyt, siitä ovat kiittäneet myös jotkut infektio- ja lääketieteilijät.

”Vihkiytynyt asiantuntija joutuisi vesittämään Rokotusinfon viestiä.”

■ Lääketieteellisen etiikan professori **Veikko Launis**

Marraskuussa 2009, keskellä sikainfluenssaepidemiaa, aikakauslehti *Image* nimesi Rokotusinfon nettisivut ”vuoden sananvapausteoksi”. Lehden mukaan yhdistys oli saanut ”THL:n laskeutumaan norsunluutornistaan ja vastailemaan kansalaisten kysymyksiin”.

Rokotusinfo vaatii tutkijoilta avoimuutta mutta väkenee omasta taustastaan.

Yhdistys ei luovuta vuosikertomuksia eikä toimintasuunnitelmia, koska ”hallitusta ei ehdi saada koolle” päättämään asiasta. Yhdistysrekisterin tiedot ovat vanhoja, vuodelta 2002. Nykyhallituksen on viisi jäsentä, mutta heidän nimiään ei anneta. Kun yhdistystä perustettiin, Jyrki Kuoppala kertoi netissä, että ”ryhmä on suljettu eli ylläpitäjä hyväksyy uudet jäsenet”. Yhdistys oli tarkoitettu niille, jotka ”ovat asian kannalla”.

Aktiivit eivät enää juuri osallistu netin avoimiin rokotuskeskusteluihin. Heillä on ollut Yahoo-palvelussa muun muassa Rokotushallitus-ryhmä, mutta nimeä ei löydy Yahoosta hausta eikä Googlesta.

Avoimuuden puolustaja peittää jälkiään myös kotisivullaan. Web-toimittaja, usean kirjoittajan kollektiivi, arvostelee ja ottaa kantaa nimettömästi.

Puheenjohtaja Kuoppala on nettiammattilainen, informaatio-osuuskunta Katto-Menyn toimitusjohtaja. Yhdistyksen mukaan hän ei saa palkkaa, vaan toiminta pyörii vapaaehtoisvoimin, ”pääosin jäsenmaksuin, pieneltä osin lahjoituksin”. Vuonna 2002 Kuoppala kannusti tulevia jäseniä: ”Lupaava mahdollinen rahoituskanavakin on olemassa, mutta sen kriteerit täytetään vasta, kun toiminta on hiukan vakiintuneempaa.”

Julkisista lähteistä voi päätellä, että Rokotusinfon juuret ovat ainakin osittain vaihtoehtoisessa elämäntavassa.

Yhdistys on luennoinut Luonnonlapsi-yhdistyksen rokotustilaisuuksissa. Luonnonlapsi kannattaa vaihtoehtoista terveydenhuoltoa ja ohjaa antroposofisen lääketieteen sivuille. Antroposofia ei suosi rokotuksia, joiden katsotaan manipuloivan lapsen vapaata kehitystä.

Rokotusinfon aktiiveilla on siteitä muun muassa homeopatiaan ja energiahoitoihin. Ne lupaavat vaihtoehtoa koululääketieteelle, luonnollisuutta ja kokonaisvaltaisuutta, mahdollisuutta parantua pehmein keinoin.

Kuoppala ja hänen vaimonsa vaikuttavat Imetyksen tuki -nimisessä yhdistyksessä. Vuonna 2006 Kuoppala viestitti maailmalle Valion ja Kansanterveyslaitoksen, nykyisen THL:n äidinmaidonkorviketutkimuksesta. Yksi vastaanottajista oli homeopaatti ja rokotusaktivisti **Sheri Nakken**, joka pyysi saada jakaa tietoa ”muille listoille ja aktivistiystävien kanssa”.

Kuoppala lähestyi asialla myös yhdysvaltalaisesta AHRP-kansalaisjärjestöstä. Hän pyysi samalla kontakteja Euroopasta: ”Tieto olisi suuressa arvossa.”

Lopuksi Rokotusinfon puheenjohtaja muistutti: ”Kansanterveyslaitos tekee myös merkittävää, yksityisesti rahoitettua rokotustutkimusta.”

Rokotusinfo ei ole yksin Suomessakaan. Sikainfluenssakirjoittelu on synnyttänyt sen ympärille pienen mutta äänekkään verkoston.

Yhdistyksen uutispalstoilla on linkejä muun muassa lääkäri **Mirjaleena Isoahon** ja taiteilija **Riikka Söyriingin** blogeihin.

Joulukuussa 2010 Isoaho, Söyriing ja lähihoitaja **Anu**

Lindroos hytisivät mielenosoituksessa sosiaali- ja terveysministeriön edessä Helsingin Meritullinkadulla samaan aikaan kun narkolepsialasten vanhemmat istuivat sisällä tapaamassa tutkijoita. Mielenosoittajat vaativat THL:n rokotejohtajan eroa: ”Ehdoton loppu-tulos, Terhi Kilpi ulos!”

Youtube-videosiin oli leikattu tietoisuutta narkolepsiasista: *Lisätietoja Rokotusinfo*.

Videolla Lindroos väitti sikainfluenssarokotetta nanoteknologia-tuotteeksi, jonka turvallisuudesta ”ei voi kukaan sanoa yhtään mitään”. Sama nainen oli huutanut eduskuntatalon portailla syyskuussa: ”Ymmärrätkö ihmiset, lapset ovat kuolleet kohtuihin tämän rikoksen takia!”

Lindroos, Isoaho ja Söyriing ovat Suomen Itsenäisyyspuolueen kansanedustajaehdokkaita. Sosiaali- ja terveysministeriön edustalla naiset esittäytyivät myös narkolepsialasten vanhempien tukihenkilöiksi, tiedotajiksi ja edustajiksi.

Narkolepsialasten omaiset kiistävät siteet itsenäisyyspuolueen ehdokkaisiin. Mutta suhde Rokotusinfoon on läheinen. Kun omaiset ovat tarjonneet lastensa tarinoita tiedotusvälineille, yhteydenotoissa on ollut yhdistyksen viesti: tutkikaa rokotteen vaietut haitat ja tutkijoiden korruptio-kuviot lääkefirmaan.

Tutkijat ja virkamiehet ovat huomanneet tiiviin yhteydenpidon.

”Viestit vanhempien yhteyshenkilöltä ja puheenjohtaja Kuoppalalta ovat samansisältöisiä”, ylilääkäri Anni Virolainen-Julkunen kertoo.

Rokotusinfo uutisoi, että omaiset olisivat halunneet ministeriön joulukuun tilaisuuteen ”omia avustajia, joilla olisi ollut mahdollisuus katsoa asioita hieman etämmältä ja pitää pää kylmänä”. Sitä ei kerrottu, että yksi avustajista olisi ollut yhdistyksen puheenjohtaja Kuoppala.

”Jos olisimme päästäneet hänet, olisimme rikkoneet potilastietojen salassapitosääntöjä”, sanoo STM:n hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen osaston johtaja **Taru Koivisto**.

”Osa vanhemmista ei myöskään halunnut mediaa tai ulkopuolisia paikalle.”

Ministeriö järjesti uuden kokoontumisen helmikuun alussa. ”Kuoppala paheksui suuresti, että häntä ei kutsuttu”, ylilääkäri Virolainen-Julkunen sanoo.

Vanhemmat ovat tarttuneet Rokotusinfon suosikki-aiheeseen, THL:n ja lääkefirma GlaxoSmithKlinen väitettyyn kytkyyn. Kymmenissä kanteluissa oikeuskansleria pyydetään selvittämään, syyllistyikö THL lahjontaan ja esteellisyyteen sikainfluenssarokotteen hankinnassa. Maalitaaluna on rokotejohtaja **Terhi Kilpi**. Hän esitti Pandemrixin ostoa lääkeyhtiö GlaxoSmithKleinilta, jonka rahoituksella teki samaan aikaan laajaa rokotetutkimusta.

Myös lääkärit ovat toivoneet THL:n kaksoisroolin ►

”Lapset ovat kuolleet kohtuihin tämän rikoksen takia!”

■ Rokotusaktivisti **Anu Lindroos**

”Kuoppala on tehnyt pyyteetöntä, merkittävää ihmisoikeustyötä.”

■ Narkolepsiaan sairastuneen lapsen äiti

Jyrki Kuoppala on 43-vuotias espoolainen lapsiperheen isä ja tekniikan ylioppilas. Kymmenkunta vuotta sitten hän luki rokotteen riskeistä. Yhdysvalloissa ja Britanniassa kohistiin autismista. Epäiltiin, että tuhka- ja vihurirokkoa sekä sikotautia vastaan käytettävä MPR-rokote aiheutti keskushermoston kehityshäiriöitä. Myös eri rokotteiden säilöntäaine, elohopeayhdiste tiomersaali, yhdistettiin autismiin.

Isät ja äidit perustivat fanaattisia rokotuskriittisiä järjestöjä. Riippaisevat tarinat vammautuneista lapsista nousivat otsikoihin ja saivat miljoonia televisiokatsojia.

Suomessa teekkari Kuoppala löysi luonnontieteilijä **Marja Tuomelan**, joka oli pitänyt rokotusasiaa esillä Kansalaisten bioturvayhdistyksessä. Vuonna 2002 syntyi Rokotusinfo, vanhemmille suunnattu yhdistys ”rokotuspäästösten tueksi”.

Alusta asti yhdistys eli ja hengitti internetissä. Kuoppala halusi tarjota tietoa ohi viranomaisten. Otaniemessä opiskellut verkkopioneeri oli omalla tontillaan; hän oli saanut vuonna 1996 Valtion tiedonjulkistamispalkinnon kirjaston nettipilotista Helsingin Kaapelitehtaalla.

Rokotusinfo lähetti kanteluita hallinto-oikeuksiin, tutkintapyyntöjä poliisille, postia oikeuskanslerille, tiedotteita medialle. Nettisivujen kritiikissä oli kaksi pääteemaa: rokotteiden vaietut vakavat haitat ja tutkijoiden peiteltyt kytkökset lääketieteeseen.

Vuosikausia vastakaiku oli vähäistä. Mutta huhtikuussa 2009 Kaliforniasta ja Meksikosta levisi maailmalle A-influenssaviruksen uusi tyyppi, H1N1. Alkoi pandemia, maailmanlaajuinen kulkutauti. Rokotusinfon nettisivut täyttyivät uutisista, ja tiedotteiden tahti tiivistyi. Kun julkisuus kutsui, puheenjohtaja kommentoi.

Marraskuussa 2010 Kuoppalan puhelin soi. Joukko vanhempia tarvitsi apua.

Lähes 700 000 suomalaista lasta oli saanut sikainfluenssarokotteen. Kaikki näytti menevän hyvin. Jotkut lapset kuitenkin alkoivat oireilla pari kuukautta rokotuksen jälkeen. He väsyivät ja nukahtelivat kesken leikkien, ruokapöydässä ja koulussa. Painajaiset piinasivat öisin, raivokohtaukset päivisin.

Monia lapsia tutkittiin Helsingin yliopistollisessa keskussairaalassa. Vanhemmat alkoivat pitää yhteyttä. Osa perheistä koki, että sosiaali- ja terveysministeriön STM:n virkamiehet ja Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen THL:n asiantuntijat olivat jättäneet heidät selviytymään yksin.

Jyrki Kuoppala vastasi hätään.

”Harmittaa, että en tiennyt Rokotusinfosta ennen rokotusta”, sanoo eräs narkolepsiaan sairastuneen lapsen äiti.

”Rokotusinfo on ainoa kritiikin ääni.”

Yhdistys on avannut hänen silmänsä. Suomessa on ”järjestyttävä Neuvostoliitto-meininki”. Lääkärit eivät

■ Rokotusinfon puheenjohtaja Jyrki Kuoppala esiintyi Hollannin televisiossa 14. helmikuuta 2011.

puhu riskeistä, jotta ”kansallinen rokotusohjelma ei häiriinny”. THL taas vaikenee vakavista haitoista, ”muutoin lääkeyhtiön rahoitus loppuisi”.

Äidin mielestä Jyrki Kuoppala on tehnyt ”pyyteetöntä, merkittävää ihmisoikeustyötä” omaisten tukena.

”Todella toivon, että hän saisi jonkun palkinnon työstään.”

Kuoppala on jo palkittu. Joulukuussa 2009, kun sikainfluenssaepidemia oli kadonnut iltapäivälehtien lööpeistä, suomalaisten skeptikkojen yhdistys Skepsis antoi Rokotusinfolle vuoden Huhua-palkinnon ”yksipuolisen ja näennäiskriittisen rokotetiedon levittämisestä”.

Rokotusinfo esittäytyy nettisivuillaan riippumattomana tahona. Se ei kertomansa mukaan vastusta eikä suosita rokotuksia, vaan jakaa ”mahdollisimman monipuolista, laadukasta, totuudenmukaisuuteen pyrkivää ja tarkistettavissa olevaa informaatiota”.

Lupaus on liioiteltu – myös yhdistyksen omasta mielestä. Nettisivuston uutispalstalla todetaan, että rokotusmyönteistä tietoa löytyy ”jonkun verran” mutta ”runsaasti muualta”.

Punnittuja puheenvuoroja -palstalla on 19 kirjoitusta. Narkolepsialasten omaisten nimettöminä kirjoittamia artikkeleita on kolme, loput ovat puheenjohtaja Kuoppalan ja varapuheenjohtaja Tuomelan.

”Kaipaisin enemmän asiantuntijoiden kirjoituksia”, sanoo unitutkija **Markku Partinen**, joka ensimmäisenä toi julkisuuteen narkolepsian ja rokotteen mahdollisen yhteyden.

”Yhdistys reagoi nopeasti ja ottaa rohkeasti kantaa. Toivoisin, että kirjoittelu olisi enemmän neutraalia.” Rokotusinfolla on satojen sivujen tekstipankki. Uutiset, tiedotteet ja artikkelit ovat kallellaan, rokotuskriittisiä.

”Siellä on paljon väärinymmärryksiä, yksinkertaisuuksia ja puolitotuksia”, sanoo THL:n erikoistutkija **Tuija Leino**.

Tyypillinen yksinkertaistus on tarkastella vain haittoja, jotka ovat ilmenneet rokottamisen jälkeen. Oikea tapa on tutkia myös terveet rokotetut sekä terveet ja sairaat rokottamattomat.

”Vasta silloin voidaan päätellä, onko rokottamisella yhteys epäiltyyn haittaan. Jos on, sekään ei vielä välttämättä kerro syy-yhteyttä”, Leino sanoo.

Rokotusinfo listaa 15 syytä rokotusten puolesta, osan epäilevin kysymysmerkein. Rokotuksia vastaan kerrotaan 29 syytä, esimerkiksi: Riskit ovat suuremmat kuin tautien. Tuntemattomat pitkäaikaisvaikutukset. Mahdollinen riski sairastua aidsiin, diabetekseen, syöpään. Pelottavat, myrkylliset apuaineet. Epävarma rokotesuoja. Epäily tuntemattomien virusten saastuttamista rokotteista. Herkistyminen taudille, joita vastaan rokotettu.

Yhdistys ei ota kantaa, ovatko syyt lääketieteellisesti perusteltuja. Sivuja kahlaava isä tai äiti on yksin ison päätöksen äärellä: mihin tietoon luottaa? Rokotusinfo julkaisee myös haittaepäilyjä kumoavia tutkimuksia mutta ei jäsennä, mikä on vanhentunutta tai virheellistä tietoa.

Sivuilla esimerkiksi on edelleen esillä epäily MPR-rokotteen yhteydestä autismiin, vaikka väite on todettu perättömäksi yli kymmenessä kansainvälisessä väestötutkimuksessa. Hypoteesin esittänyt brittilääkäri **Andrew Wakefield** on tuomittu vilpistä. Häneltä on viety lääkäri-oikeudet, ja ”tutkimuksen” julkaissut arvovaltainen tiedelehti *Lancet* on mitätöinyt artikkelin.

Lokakuussa 2007 Rokotusinfon uutispalstalla oli ilmoitus: *Vielä tilaa – Luonnonlapsi ryjärjestää Viera Scheibnerin luennon*. Englanninkielinen esitys tarjottiin rokotusinfolaisille jäsenhintaan.

Australialainen, useita kertoja Suomessa vierailut **Viera Scheibner** on yksi rokotuskriittisen liikkeen tähdistä. Hän on paleontologi, fossiilitutkija, joka on eläkkeellä tehnyt itsestään rokotusasiantuntijan omien sanojensa mukaan lukemalla yli 30 000 sivua rokotetutkimuksia. Scheibnerin kirjoituksiin ja kirjaan viitataan Rokotusinfon nettisivuilla.

Rokotukset eivät ole ainoastaan hyödyttömiä vaan myös vaarallisia, Scheibner esittää suomennetussa kirjassaan *Rokotukset*. ”Immunistit, myöskään vauvojen, eivät ehkäise tartuntatauteja vaan saavat aikaan enemmän kärsimystä ja enemmän kuolemaa kuin mikään muu ihmisen aikaansaama toimenpide koko lääketieteellisen toimenpidehistorian aikana.”

Scheibner ennustaa, että kestävä vuosikymmeniä, ennen kuin ”rokotusten aiheuttamat katastrofit” selviävät. Hänellä on yksiselitteinen vaatimus: kaikki rokotukset tulisi lopettaa välittömästi.

Kirjan alussa on varoitus: ”Kustantajat, kirjoittajat, myyjät ja toimittajat eivät ole vastuussa mistään tämän julkaisun sisältämien tietojen pohjalta tehtyjen toimenpiteiden tuloksista.” Lisäksi muistutetaan, että ”lääketieteellisiä neuvoja tarvittaessa tulee kääntä pätevän lääketieteen ammattilaisen puoleen”.

Scheibner on tehnyt myös omia tutkimuksia. Tulokset ovat hätkähdyttäviä.

Hän ja hänen aviomiehensä kehittivät 1980-luvun puolivälissä Cotwatch-nimisen laitteen, joka valvoo pikkulasten hengitystä. Laitteen väitettiin varoittavan rokotusten aiheuttamasta vauvojen stressistä. Pariskunta päätyi johtopäätökseen: rokotus on ”epäilemättä suurin kätkeytuolemien syy”.

HUS:n lastentautien erikoislääkäri **Turkka Kirjavainen** kertoo, että vauvojen selittämättömät äkkikuolemat ovat vähentyneet, toisin kuin Scheibner väittää.

”Kätkeytuolemia on dramaattisesti vähemmän kuin 30 vuotta sitten.”

Suomessa kätkeytuolemat ovat puolittuneet, niitä on 10–20 vuosittain. Syy on yksinkertainen: lapsia on alettu nukuttaa selällään.

”Tieteellisessä kirjallisuudessa ei ole vakavasti edes pohdittu, että rokotukset liittyisivät kätkeytuolemiin”, Kirjavainen sanoo.

Scheibner on väittänyt myös, että rokotuksilla olisi yhteys niin sanottuun ravistellun lapsen oireyhtymään. Tiedeyhteisö ei jaa huolta, sanoo HUS:n lastentautien ja lastenneurologian erikoislääkäri **Satu Kivitie-Kallio**.

”Tapauksissa on selvät kliiniset löydökset, aivoverenvuoto ja silmien verkkokalvon verenvuoto. Ne selittyvät ravistelulla, eivät rokotuksilla.”

Scheibnerin artikkelit kätkeytuolemista ja ravistellun lapsen oireyhtymästä julkaistiin ensi kerran australialaisessa *Nexus Magazinessa*. Vaihtoehtoisen uutisaikakauslehden aihepiirejä ovat muun muassa terveyden läpimurrot, salaliittoteoriat, ufot ja paranormaalit ilmiöt.

Vuonna 2002 Australian skeptikot myönsivät Scheibnerille oman huhua-palkintonsa *Bent Spoonin*, Taivutetun lusikan.

Jyrki Kuoppalalle Viera Scheibner on tuttu kirjoittaja. Kuoppala on vuosien varrella myötäillyt fossiilitutkijan rokotusajatuksia eri nettipalstoilla.

Esimerkiksi kätkeytuolemista Kuoppala on todennut, että ”siltoin tällöin näkee arveluita, että puolet tai enemmänkin kätkeytuolemista olisi rokotusten aiheuttamia”, mutta rokotusmyönteisen ilmapiirin takia ”niitä ei ole siksi tapana nimetä”.

Scheibnerin väitteet ravistellun lapsen oireyhtymästä ovat saaneet Kuoppalan huolestumaan. ”Jos näissä jutuissa on perää, [...] sen lisäksi, että vanhempi menettää lapsensa haittavaikutukseen, voi joutua loppuikäseen vankilaan lapsensa tappamisesta.”

Huhua-palkinnon voittaneen Scheibnerin arvostelua Kuoppala piti nettikeskustelussa kohtuuttomana. ”Tuossa ei ollut mitään asiaperusteita, vaan silkkää henkilöön ja muuhun itse asian kannalta toisarvoiseen kohdistuvaa mustamaalaamista.”

Kuten Scheibner, Kuoppala on rokotusasioissa valistunut maallikko. Tutkijat ja virkamiehet kuvaavat häntä ”paljon lukeneeksi”, ”fiksiksi ja sanavalmiiksi” mieheksi, joka tekee ”teräviä kysymyksiä”. Silti hänen itsevarmuutensa hämmentää.

”Hän esiintyy enemmän asiantuntijana kuin insinöörimiehenä ja kansalaisaktivistina oikeasti voi olla”, sanoo STM:n ylilääkäri **Anni Virolainen-Julkunen**.

”Syntyy vaikutelma, että ainoa oikea tieto on hänellä.” Kuoppalalla ei ole lääketieteen koulusta, eikä liioin hänen lähipiirillään. Silti Rokotusinfo luo mielikuvaa oppiriidasta tiedeyhteisön sisällä, sanoo THL:n erikoistutkija Tuija Leino.

”Kuoppalan ei tarvitse kantaa vastuuta mielipiteis- ▶

”Syntyy vaikutelma, että ainoa oikea tieto on Kuoppalalla.”

■ STM:n ylilääkäri Anni Virolainen-Julkunen

purkamista. Näin on tehty. Huhtikuun alusta rokotteiden hankinnasta vastaa sosiaali- ja terveysministeriön työryhmä.

Narkolepsialasten omaiset haluavat enemmän, hyvitystä kokemalleen vääryydelle. He ovat avanneet nettiin Rokotusvaurio-nimisen sivuston, ja perusteilla on rokotushaitoista kärsineiden lasten tukiyhdistys. Eräs äiti kuvaa ydinjoukkoa ”taisteluringiksi koneistoa vastaan”.

Tammikuussa 2011 narkolepsialasten omaiset hermostuivat.

Keskisuomalaisessa ja Lääkärilehdessä oli ollut rokotetohtaja Kilven haastattelu. Omaiset tulkitivat, että heidän epäiltiin lähettäneen vihamielistä postia THL:ään.

Jyrki Kuoppala lähestyi tiedotusvälineitä. Hän toteasi, että haastatteluilla ”näyttää olevan nyt jo kahdessa tapauksessa ajallinen yhteys uhkailua koskevien mielikuvien ja uhkauksia koskevan väitteen leviämiseen”. Kuoppala oli mielestään löytänyt myös uuden, epäilyttävän sidonnaisuuden: *Lääkärilehden* toimittaja oli tehnyt vuoden viransijaisuuden THL:n *Tesso*-lehdessä.

Vanhemmat totesivat omassa tiedotteessaan, että jotkut viesteissä esitetyistä pyynnöistä olivat olleet ”sävyllään vaativia mutta eivät koskaan uhkaavia tai asiattomia”.

Kuva on kaunisteltu.

Yhdessä sähköpostissa muistutetaan, että ”kyseessä on kymmenien lasten törkeään pahoinpitelyyn – vammauttamiseen – verrattavissa oleva rikos”. THL:n tutkijalta vaaditaan listaa rokotteen hankintaan osallistuneista: ”Ehkä saadaan suljettua juuri sinut pois rikoksesta epäiltyjen listalta.” Eräs omainen kirjoittaa: ”Onneksi näistä ’sikäinfluenssa-rokotusuhreista’ nousee vielä useita oikeusprosesseja, siitä voitte olla varmoja.”

Kotisivullaan Rokotusinfo on vahvistanut vanhempien suuttumusta. Nimetön web-toimittaja kuvaa rokotetohtaja Kilpeä tutkijaksi, joka ei välitä vanhempien hädästä. Unitutkija Markku Partinen leimataan epäluotettavaksi; hänen sanomisiansa on leikatut eri yhteyksistä peräkkäin.

”Sivuilla saa käsityksen, että puhun ristiin”, Partinen sanoo. ”Mihin tuolla pyritään?”

Partinen sanoo, että lausuntojen oikeellisuuden olisi voinut tarkistaa yhdellä puhelinsoitolla. Kun tietoa on kertynyt, myös hänen näkemyksensä ovat muuttuneet. ”Tämä on liian tärkeä asia kärjittää tilannetta, ruokkia vastakkainasettelua.”

Osa perheistä on menettänyt luottamuksen tutkijoihin, lääkäreihin ja viranomaisiin, joiden pitäisi auttaa heitä. STM:n ylilääkäri Anni Virolainen-Julkunen ymmärtää sairauden vakavuuden ja vanhempien hädän.

”Perheitä pitää kuunnella ja tukea, ja heidän kysymyksiinsä tulee vastata”, hän sanoo.

”Kriisissä olevia ihmisiä ei saa kuitenkaan manipuloida perusteettomin väittein ja katteettomin lupauksin.”

Tunteita kuumentaa myös korvauskysymys. Perheitä on reilut 70. Lakimies **Jarkko Männistö** on esittänyt, että vakuutuksesta maksettava enimmäiskorvaus, 30 miljoonaa euroa, ei välttämättä riitä.

Unitutkija Partinen muistuttaa, että sairastuneille ei voi maksaa könttäsuumaa, vaan jokaisen tilannetta on arvioitava vuosi kerrallaan.

”Nuorena alkanut narkolepsia lievittyi yleensä ajan mittaan. Ja osalla lapsista oireet ovat jo helpottaneet lääkityksen ansiosta.”

Narkolepsialasten vanhemmat järjestivät oman tilaisuutensa Helsingissä 4. helmikuuta. Iltapäivää pohjustettiin videolla lapsesta, jonka kerrottiin kuolleen rokotteeseen.

Mukaan kutsuttu narkoleptikko **Tuulikki Ramsay** oli kauhuissaan.

”Video oli hyytävää, suorastaan hirveää psyykkausta.”

Ramsay on sairastanut narkolepsiaa yli 50 vuotta. Hän on Helsingin yliopiston harjoittelukoulussa englannin, ruotsin ja italian lehtorina – yhä osa-aikaisena työelämässä, 65-vuotiaana.

Omaisten tilaisuudessa eräs kiivas vanhempi keskeytti Ramsayn puheenvuoron.

”Minulle todettiin jälkikäteen, että hän ei kestänyt nähdä narkoleptikkaa, joka on sinut tautinsa kanssa.”

Ramsay tietää kokemuksesta, mitä sairastuneet lapset tarvitsevat nyt eniten. On varmistettava paras mahdollinen hoito, lääkitys ja sopeutumisvalmennus. Kelan lääkekorvauskäytäntö on retuperällä, siihen on taisteltava muutos.

”Elämä ei ole todellakaan pilalla. Mutta jos vanhemmat keskittyvät vihaan ja syyllisen etsintään, samalla he syyllistävät sairastuneet lapset.”

Ramsay toivoo, että omaiset eivät eristäydy ”meidän kerhoksi”, vaan auttavat lapsiaan sopeutumaan ja selviämään elinikäisen sairauden kanssa.

”Rokotusinfo on vanhemmille väärä puhemies.”

Narkolepsiakohun innoittamana Rokotusinfo on kaivanut esiin myös vanhan tapauksen, Calmetten, lasten tuberkuloosirokotteen.

Maaliskuun alussa yhdistys pyysi onnettomuustutkintakeskusta aloittamaan tutkimuksen vuosien 2002–2006 haitoista. Tiedotteessa kysyttiin, mitkä ovat lasten ihmisoikeudet Suomessa, kun ”mittavia rokotehaittoja ja rokotekuolemia saa tapahtua”.

”Sanamuoto on lioiteltu”, sanoo THL:n rokotusturvallisuuslääkäri **Hanna Nohynek**.

Calmette on ongelmallisien lasten rokotteista, koska siinä on elävää, heikennettyä bakteeria. Imusolmuketulehdukset ovat ”ikäviä mutta harvoin elämää uhkaavia”. Jos vauvalla on jo syntyessään vakava immuunipuutos, rokote voi olla hengenvaarallinen.

”Yleensä tällainen lapsi kuolee johonkin muuhun vakavaan infektiioon ensimmäisen elinvuoden aikana”, Nohynek sanoo.

Rokotteen haittojen ja tuberkuloosin vähäisyyden takia Calmettea on annettu Suomessa vain riskiryhmille vuodesta 2006. Viime vuonna yksi riskiryhmään

kuulumaton, rokotamaton lapsi menehtyi tuberkuloosiin.

”Tästä puolesta Rokotusinfo ei kerro.”

Suomessa lähes kaikki alle kaksivuotiaat rokotetaan 11:tä eri tautia vastaan, vain influenssarokotteessa kattavuus on muita pienempi.

Miksi neuvoloissa ei sitten punnita vakavien haittojen riskiä?

”Jos korostamme äärimmäisen pientä riskiä, neutroisoimme vanhemmat”, Nohynek sanoo. ”Sen jälkeen rokotusten määrä putoaa, ja taudit palaavat.”

Suomessa ja Yhdysvalloissa tutkijat ovat arvioineet, että yksi miljoonasta saa tuhkarokkorokotteesta aivotulehduksen. Mutta jos miljoonaa rokotamaton sairastuu tautiin, vähintään sata ihmistä kuolee ja tuhat kärsii aivotulehduksesta.

Suomessa riskiä ei ymmärrä, sillä tuhkarokko on kitketty rokotuksiin. Kehityksmaissa tauti on Maailman terveysjärjestön WHO:n mukaan tapanut yli kolme miljoonaa lasta kymmenen viime vuoden aikana. Vähintään saman verran on pelastettu rokotuksiin.

Autismikohu on rapauttanut rokotusintoa USA:ssa ja Britanniassa. Herkästi tarttuvat tuhkarokko ja hinkuyskä ovat palanneet.

”Ne tulisivat myös meille ensimmäisiksi”, Nohynek sanoo.

Mutta salattiinko sikainfluenssarokotteen riskit? Asiantuntijaelin, tartuntatautien neuvottelukunta, oli yksimielinen THL:n kanssa rokotteen tarpeellisuudesta. Yliopistosairaaloiden infektiolehdessä tiesivät, että rokotetta oli tutkittu normaalia vähemmän. Heitä huolesti eniten, ehditäänkö riskiryhmät suojata ennen epidemian huippua.

Kukaan asiantuntija ei osannut edes epäillä narkolepsiaa.

Nukahtelusairaus on harvinainen. Jotta lasten narkolepsian ja rokotteen mahdollinen yhteys olisi paljastunut, olisi tarvittu vuosia aikaa ja valtava otos.

”Tutkittavia olisi pitänyt olla 3,5 miljoonaa”, rokotusturvallisuuslääkäri Nohynek sanoo.

”Rokote ei olisi koskaan ehtinyt epidemian ensimmäiseen aaltoon.”

Bembölen kahvitupa Espoossa kuhisee maaliskuisena aamuna. Rokotusinfon puheenjohtaja istuu pöytään. Tavallisen näköinen suomalainen mies: maihinnousutakki, villaneule ja silmälasit.

Tunnelma on varautunut. Jyrki Kuoppala on jo puhelimessa halunnut tietää, käsiteltäisiinkö haastattelussa ”asiaa”, rokotuksia, vai ”jotakin muuta”, yhdistyksen asioita.

Puhutaan siis aluksi asiasta.

Narkolepsiatapaukset ovat osoittaneet, että Suomessa on ”julma systeemi”, Kuoppala sanoo. Kun jotain menee pieleen rokotamisessa, vastuu siirtyy kansalaisille.

Vakavia haittoja vähätellään lääketeollisuuden tutkimusrahoituksen takia. THL on ”ikään kuin lääkeyhtiön alaosto viranomaislaitoksessa”.

Jos vanhemmat tietäisivät, että jo myynnissä olevissa rokotteissa on ”näinkin paljon riskejä”, he eivät enää antaisi lapsiaan rokotetutkimuksiin yhtä auliisti.

”Tiedotukseen vaikuttaa elinkeinotoiminta, jota THL tekee.”

Mutta eikö esimerkiksi väitteitä rokotteiden elohopean sekä MPR-rokotteen yhteydestä autismiin ole osoitettu perättömiksi?

Ei. ”Ne tutkimustulokset, joissa sitä yhteyttä on löytynyt, viittavat siihen, että se on se elohopea jonkin toisen tekijän kanssa.”

Keskustelu siirtyy Rokotusinfon taustoihin. Puheenjohtajan vastaukset käyvät välitteleviksi ja ympäröiviksi.

Paljonko yhdistyksellä on jäseniä? ”Alle sata.” Ketkä ovat hallituksessa? ”Jokaisella on yksityisyntensä ja ammattinsa, ne eivät liity yhdistykseen.”

Onko yhdistyksellä ulkopuolisia rahoittajia? Ei. Kuinka iso tiimi kirjoittaa yhdistyksen nettisivuja? Kuoppala harmistuu.

”Voisi käsitellä enemmän sitä itse asiaa kuin meidän toimintatapoja.”

Entä kuinka tiiviisti Rokotusinfo pitää yhteyttä narkolepsialasten vanhempiin?

”Olemme keskustelleet heidän kanssaan.” Mutta: ”Kumpikin puhuu omalla äänellään.”

Asiakkaita virtaa kahvitupaan. Täällä, Bembölen entisessä kestäkievarissa, istuttiin turisemassa jo kaksisataa vuotta sitten, jolloin Suomessa otettiin käyttöön ensimmäinen rokote. Isorokko oli ollut paha tauti, johon sairastuneista joka viides oli kuollut. Silti rokotetta kammoksuttiin. Villeimpien huhujen mukaan rokotetuille lapsille kasvoivat sarvet päähän.

Jyrki Kuoppala, onko rokotuksista enemmän haittaa kuin hyötyä? Suomen tunnetuin rokotuskriitikko kiertää kysymyksen.

”Meidän järjestön rooliin ei kuulu ottaa siihen kantaa.” **SK**

”Voisi käsitellä enemmän asiaa kuin meidän toimintatapoja.”

■ Rokotusinfon puheenjohtaja Jyrki Kuoppala

”Video oli hyytävää, suorastaan hirveää psyykkausta.”

■ Narkoleptikko Tuulikki Ramsay

Oikaisuja

► Toisin kuin Teräviä kysymyksiä -jutussa (SK 13/2011) kerrottiin, lääkäri **Mirjaleena Isoaho** ei ole enää Suomen Itsenäisyyspuolueen, vaan Vapaussuolueen kansanedustajaehdokka. Isoahon mukaan hänet erotettiin Itsenäisyyspuolueesta 6.3.2011. Jutussa kerrottu nimettömän nettikirjoittajan kuvaus rokotejohtaja **Terhi Kilvestä** on Rokotusvaurio-, ei Rokotusinfo ry:n nettisivustolla. Rokotusinfo ry on uutisoinut Suomessa tuberkuloosiin kuolleen rokottamattoman lapsen tapauksen nettisivullaan. ■

Toimitus
